FIIA

FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

Monikansallinen ja kahdenvälinen puolustusyhteistyö: iso kuva

Matti Pesu

Tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

4.10.2018

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Esityksen rakenne

- Kansainvälinen konteksti
- Yhteistyömuodot lyhyesti
- Sotilaallisen liittoutumattomuuden merkityksen laskeminen
- Muuttunut geopolitiikka
- Miten eteenpäin?

Kansainvälinen ympäristö: paluu aluepuolustukseen

- Vuoden 2014 tapahtumat ratkaisevia
  - Nato takaisin ydintehtävänsä pariin
  - Yhdysvallat alkoi jälleen satsata Euroopan puolustukseen
  - Eurooppalaiset johtovaltiot hiljalleen heräsivät aluepuolustukseen → loivat uusia ja mukauttivat jo olemassa olevia aloitteita
  - Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspoliittinen haavoittuvuus tuli selvemmin esiin

→ Ukrainan tapahtumat saivat uutta puhtia euroatlanttiseen puolustuspolitiikkaan

Merkittävimmät yhteistyömuodot

- **Bilateraalit:**
  - **Ruotsi**-yhteistyö: edennyt pitkälle (SFNTG, harjoitukset, puolustussuunnitelmat), luottamus lisääntynyt
  - **Yhdysvallat**: poliittisesti tiivistyneet suhteet, lisääntynyt harjoitusyhteistyö

  → **Trilateraali** yhteistyö kolmikon välillä alkanut
- **Minilateraalit:**
  - Brittivetoinen **JEF**: painotus operaatioissa. Ei valmiusvuoro, tarkoitus kuitenkin kehittää yhteistoimintakykyä useita skenaarioita varten
  - Saksa-vetoinen **FNC**: Suomi mukana suorituskykyjen kehittämisessä, potentiaalia olisi enemmän

- Ranska-vetoinen **EII**: poikkeaa muista Suomen yhteistyömuodoista, sillä fokus ei ole ensisijaisesti kansallisessa puolustuksessa

- **Multilateraalit:**
  - **Nato-kumppanuus**: syventynyt huomattavasti. Jatkuvuus yhteistoimintakyvyn luomisessa ja standardeissa, muutos painopisteen siirtymisessä kriisinhallinnasta kansalliseen puolustukseen
  - **EU**: paradoksaalisesti merkitys laskenut puolustusyhteistyön kokonaisuudessa. Tukee kansallista puolustusta vain osittain. 42.7 Suomelle tärkeä
- Puolustusyhteistyön tavoitteet kirjattu puolustusselontekoon: ”Puolustusyhteistyö vahvistaa normaali- ja poikkeusolojen puolustuskykyä, parantaa uhkien ennaltaehkäisykykyä sekä edesauttaa poliittisen ja sotilaallisen avun saamista tarvittaessa.”

→ Puolustusyhteistyö muuttanut Suomen turvallisuuspolitiikkaa perustavanlaatuisesti ja kehittyvät yhteistyömuodot ovat ulkosuhteiden kenties painoarvoltaan tärkein ajuri

Sotilaallisen liittoutumattomuuden merkityksen väheneminen

- Alkoi jo puolueettomuudesta luopumisesta EU-jäsenyyden yhteydessä
- Sotilaallisen liittoutumattomuuden rajoitteiden purkaminen ja suhteuttaminen turvallisuusympäristön muutoksiin
  - Rauhanturvalain muutos vuonna 1996
  - Kriisinhallintalaki vuonna 2005
- Sotilaallisesta liittoutumattomuudesta sotilasliittoon kuulumattomuuteen 2010-luvun alussa
  - Lissabonin sopimuksen vastuut ja velvollisuudet

- Kesän 2017 lakimuutokset sotilaallisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta osa tätä pitkäaikaista trendiä, jossa Suomen liittoutumattomuuspolitiikan luonnetta on muutettu turvallisuusympäristön vaatimuksiin
- Sotilasliittoon kuulumattomuuden korostaminen lähes kadonnut Suomen (virallisesta) turvallisuuspoliittisesta kielenkäytöstä, eikä se toimi enää yhteistyötä rajoittavana ajatusmaailmana kuten vielä 1990- ja 2000-luvuilla

Suomen turvallisuuden muuttunut geopolitiikka

- II maailmansodan jälkeisen ajan keskeinen geopoliittinen periaate oli Moskovan legitiimien intressien hyväksyminen ja keskittyminen Suomen alueen uhkaamattomuuteen
- Itämeren huonontuneen turvallisuustilanteen myötä geopoliittinen periaate on muuttunut: Mahdollisessa sotilaallisessa selkkauksessa Euroopassa ja Itämeren alueella Suomen asema on lännen kannalta niin tärkeä, että läntiset kumppanit ovat valmiita antamaan sille myös sotilaallista tukea. Suomen uskottava puolustuskyky lisäksi tukee Itämeren alueen läntistä pelotetta ja ehkäisee kriisin syttymistä

- Puolustusyhteistyön tiivistäminen on käytännössä johtanut siihen, että sotilasliittoon kuulumattomuudesta huolimatta Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tavoitteet ovat tosiasiallisesti lähellä liittopolitiikkaa
- Suomen linjan voidaankin sanoa olevan ”kolmas tie” sotilaallisen liittoutumattomuuden ja liittoutumisen välillä
- Suomi ei perusta politiikkaansa sotilasliiton turvatakuisiin vaan maantieteellisen asemansa tärkeyteen ja käytännön yhteistyön luomiin poliittisiin suhteisiin ja yhteistoimintakykyyn

Miten eteenpäin?

- Muutoksen ja linjan kommunikointi kansalle ja ulkovalloille
  - Yhteistyön poliittiset panokset voivat nousta
- Yhteistoimintakyvyn kehittäminen ja harjoittelu
- Suomen asemointi muuttuvassa eurooppalaisessa turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kentässä
  - Esim. mikä suhde strategiseen autonomiaan, mihin EU:n YTPP:a tulisi kehittää, mitkä on EU:n ja Naton roolit